

Foto: Hans Wretling/Matton

Kvinnorna förbi i valdeltagande

För hundra år sedan fick kvinnor inte rösta i allmänna val i Sverige. När möjligheten infördes 1921 röstade kvinnor i lägre grad, men under de årtionden som följde minskade skillnaden kraftigt. I dag är kvinnor flitigare på att rösta än män.

» Den svenska demokratis födelse brukar dateras till år 1921 då kvinnorna för första gången fick rösta i riksdagsval. Detta år brukar därför anses vara tidpunkten då vi fick allmän och lika rösträtt. Visserligen hade en sådan förändring redan skett i kommunala val 1918, men riksdagsvalen har alltid haft en mer central roll i den svenska demokratin. Sverige var dock inte något föregångsland när det gäller kvinnlig rösträtt. Faktum är att vi var sist av de nordiska länderna med att införa det.

RIKSDAGSVALET 1921 innebar att rösträtten utökades även i andra avseenden. I tidigare riksdagsval hade ungefär en femtedel av männen inte fått rösta. Framför allt berodde det på att de hade skulder till kommunen eller staten. Kravet om skuldfrihet togs också bort 1921. Sammantaget innebar detta att antalet röstberättigade ökade från 1,2 till 3,2 miljoner i jämförelse med 1920 års riksdagsval.

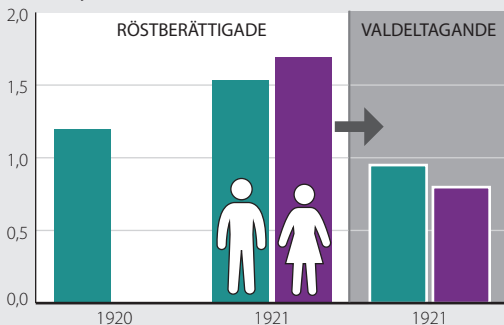
Trots dessa förändringar var det knappt två procent av de svenska medborgarna som uppnått rösträttsåldern, men som av olika skäl inte fick rösta i 1921 års val. Successivt utökades dock rösträtten ytterligare. Kravet på att ha fullgjort värnplikt försvann vid det därpå följande valet. Och från och med riksdagsvalet 1948 försvann kriterierna som tidigare gjort att personer omhändertagna av den allmänna fattigvården och de med straffpåföljd eller i konkurstillstånd inte fick rösta. Därefter var det bland svenska medborgare som uppnått rösträttsåldern endast omyndigförklarade

47 %
av de
röstberättigade
kvinnorna deltog i
riksdagsvalet **1921**
då de fick rösta där
för första gången.

STOR UTÖKNING AV RÖSTRÄTTEN 1921

Antal röstberättigade i riksdagsval efter kön, 1920, 1921 samt antal röstande 1921

Antal i miljoner

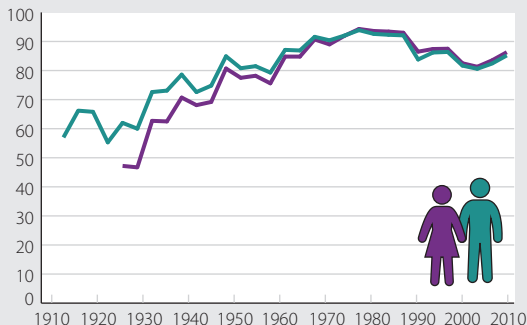
1920 fick bara män som var skuldfrja gentemot stat och kommun rösta i riksdagsvalen, en rättighet som utökades till att gälla även män med skulder och kvinnorna 1921. Staplarna längst till höger visar hur valdeltagandet föll ut bland män respektive kvinnor 1921.

Källa: SCB:s valstatistik

MER JÄMSTÄLLT VALDELTAĞANDE

Valdeltagande i riksdagsval efter kön, 1911–2010

Procent

Statistiken är totalräknad fram till och med 1960 års val. Därefter baseras skattningarna på urvalsundersökningar och har därmed en viss osäkerhet. I undersökningarna 1973 – 1985 ingår inte personer 75 år och äldre i urvalet.

I 1960 års val röstade för första gången fler kvinnor än män.

som inte fick rösta i riksdagsval. Denna sista diskvalifikationsgrund försvann först i och med 1991 års val.

ÄVEN OM DET SENARE alltså skedde ytterligare utökningar av rösträtten var det 1921 som den stora förändringen skedde. Det är värt att understryka vilken dramatisk förändring av väljarkåren det innebar. Kvinnor gick från att inte få rösta alls i 1920 års val till att i 1921 års val utgöra en majoritet av de röstberättigade.

Men inledningsvis utnyttjades inte den nyvunna rösträtten särskilt väl. I riksdagsvalet 1921 deltog endast 47 procent av de röstberättigade kvinnorna. Bland män var valdeltagandet 62 procent, alltså 15 procentenheter högre. Detta innebär att männen fortfarande utgjorde en majoritet av de röstande.

Skillnaden i valdeltagandet minskade dock kraftigt under de årtionden som följde. I riksdagsvalet 1948 var avståndet bara 4 procentenheter till männens fördel.

I 1960 ÅRS VAL röstade för första gången fler kvinnor än män och det förhållandet har sedan gällt i alla val till riksdagen sedan dess. Det bör dock nämnas att valdeltagandet 1960 fortfarande var lägre bland kvinnor än bland män, 85 jämfört med 87 procent. Att kvinnor ändå utgjorde en majoritet av de röstande berodde på att det fanns fler kvinnor än män i befolkningen och även bland de röstberättigade.

I valen som följde minskade avståndet ytterligare och till slut gick kvinnors valdeltagande förbi. Det är tyvärr svårt att avgöra exakt när skiftet skedde. SCB:s valdeltagandeundersökning i samband med riksdagsvalet 1976 visade en något större andel röstande bland kvinnor än bland män, men skillnaden var inte

statistiskt säkerställd. Dessutom genomfördes den undersökningen under den period då personer äldre än 75 år inte ingick i urvalet. Detta har betydelse då valdeltagandet är lägre bland dem som är över 75 år, och det är fler kvinnor än män i den gruppen.

I RIKSDAGSVALET 1988 kan vi dock för första gången med säkerhet konstatera att kvinnor röstade i högre grad än män, och så har det sett ut sedan dess. Samtidigt är skillnaderna ganska små. Sedan slutet av 1960-talet har kvinnor och män röstat i ungefär samma grad, och från och med 1990-talet har kvinnornas valdeltagande endast varit omkring en procentenhet högre än männens.

På det hela taget är röstande i allmänna val alltså en jämställd form av politiskt deltagande. Samtidigt framträder vissa könsskillnader om vi studerar valdeltagande inom vissa specifika grupper, inte minst med avseende på ålder.

KVINNOR RÖSTAR I HÖGRE GRAD än män i åldrar upp till 60 år. Skillnaden är ungefär 3–5 procentenheter, men något mindre bland dem som är 50–60 år. I åldrarna 60–74 år är andelen röstande ungefär lika stor, och i gruppen 75 år och äldre röstar män i högre grad. Internationell statsvetenskaplig forskning har visat att olika generationer röstar i olika hög grad. Sådana skillnader förefaller även finnas i den svenska väljarkåren. Det är därför mycket möjligt att det högre deltagandet bland kvinnor på sikt kommer att sträcka sig upp i ännu högre åldrar, och att könsskillnaderna i valdeltagandet därmed kommer att tillta. ■

LÄS MER

SCB:s rapport **Svenskt valdeltagande under hundra år**

Läs om val i Europa på baksidan!

Richard Öhrvall

arbetar med demokrati-statistik på SCB
08-506 941 58
richard.ohrvall@scb.se

